

ZAŠTITA PRIRODE, OSNIVANJE I ZNAČAJ ZPD

- ☀️ Čovek je od svog postanka upućen na prirodu i njene resurse
- ☀️ Najglasniji zahtevi za zaštitu prirode – kada je stepen degradacije dostigao maksimum
- ☀️ ZPD – najaktuelnije destinacije savremenog turizma
- ☀️ Pojam “Turistička zaštita prirode”, zbog pretnje od turizma

✿ Hronologija zaštite prirode:

*pre nekoliko vekova u Kini, parkovi jelena i svetih divljih životinja,

*najstarija mera zaštite – London 1273 god., uticaj dima i pepela,

*1499 god., Poljska – akt o zaštiti **losa i divljeg konja**,

*Žan Žak Ruso – poziva ljude da se vrata prirodi,

*A. Humbolt – upotrebio pojam prirodni spomenici (kao prirodne retkosti),

*1848 god. Prva konkretna mera zaštite prirode – Francuska (zaštićene su **šume Fontainebleaua**).

🌳 Prekratnica u zaštiti prirode – 1872 god., **osnivanje Jeloustonea** – prvog nacionalnog parka,

🌳 1874 god., zaštićena **Obedska bara** – jedno od najstarijih zaštićenih područja u svetu,

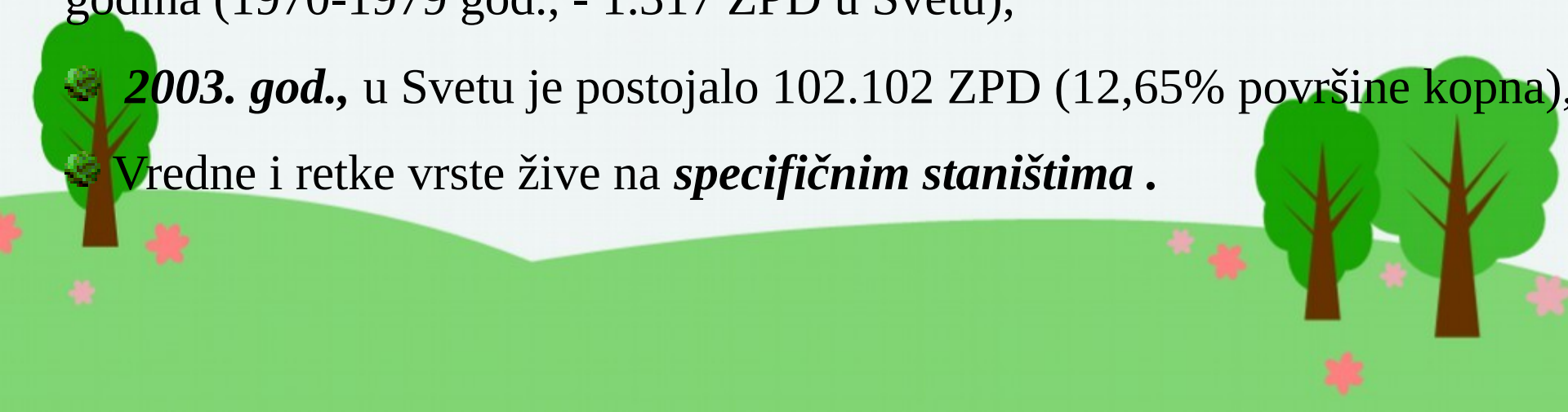
🌳 **Aktivna zaštita** – realizacija različitih funkcija jednog ZPD (ne samo konzervacija nego i nauka, ekonomija, obrazovanje, turizam),

🌳 ZPD proglašavana su kroz aktivnosti Vlade ili kupovinom zemlje od privatnih organizacija,

🌳 **Ideja o zaštiti prirode** se širi tokom XX veka i dostiže max. 70-tih godina (1970-1979 god., - 1.317 ZPD u Svetu),

🌳 **2003. god.**, u Svetu je postojalo 102.102 ZPD (12,65% površine kopna),

🌳 Vredne i retke vrste žive na **specifičnim staništima** .

**ORGANIZACIJE I INSTITUCIJE OD
ZNAČAJA ZA ZAŠTITU I OČUVANJE
BIODIVERZITETA PLANETE**

- IUCN
- UNEP
- WCMC
- UNESCO
- WCPA (IUCN)
- Nature Conservancy
- Conservation International
- EUROPARC...

IUCN - Svetska Unija za zaštitu prirode - International Union for the Conservation of Nature

Najstarija i najveća svetska mreža za zaštitu prirode;

Preko 1.000 vladinih i nevladinih organizacija, skoro 11.000
istraživača volontera u preko 160 zemalja;

Rad IUCN-a je podržan od strane preko 1.000 stručnih kadrova u 60
Kancelarija;

IUCN pomaže pronalaženju prihvatljivih rešenja za najveće probleme
i izazove razvoja i pritiska na životnu sredinu

Primer: Programska oblast za sušne predele

The nature of drylands
Diverse ecosystems, diverse solutions

Sredinom 80-ih u gusto naseljenim oblastima Nigera - došlo je do revolucije u poljoprivrednoj proizvodnji. Prethodno neplodna zemlja površine najmanje 5 miliona ha, je ozelenjena zahvaljujući seljacima koji su dosledno štili i upravljali svojim zajednicama žbunja i drveća.

Specijalne komisije:

Za opstanak vrsta (SSC)

Za zaštićena područja (WCPA)

Za ekološko pravo (CEL)

Za edukaciju i komunikaciju (CEC)

Za ekonomsku, socijalnu i politiku životne sredine (CEESP)

Za menadžment ekosistema (CEM)

UNEP - United Nations Environment Programme

Osnovan 1972. godine Sedište: Najrobi, Kenija

Ohrabruje održivi razvoj kroz primenu prakse zaštite prirode na celoj planeti, širok spektar aktivnosti, od atmosfere i kopnenih ekosistema, promocije nauke u okruženju i informacija, ranog upozoravanja i odgovora na katastrofe i opasnosti.

Climate change

Disasters and conflicts

Ecosystem management

Environmental governance

Harmful substances

Resource efficiency

Other thematic areas

SIX PRIORITIES

Six priority areas define unep's focus on the environmental challenges of the 21st century.

UNEP ima 6 prioriteta:

Klimatske promene i konflikti

Menadžment ekosistema

Upravljanje životnom sredinom

Štetne supstance

Održivo korišćenje resursa

Ostale teme

Menadžment ekosistema

Konzervacija basena Konga

Basen Konga predstavlja prirodni mozaik koji čini 400 vrsta sisara, 280 vrsta reptila, 900 vrsta leptira, preko 10.000 biljnih vrsta itd.

Druga je po veličini tropska kišna šuma na svetu;

Šuma je pod ozbiljnom pretnjom niza faktora: nelegalna seča, širenje naselja i obradivih površina, rast ljudske populacije, industrija nafte, rudarstvo i dr.

Svake godine nestaje 1,5 miliona ha šume

Da bi se zaustavio ovaj gubitak, UNEP saraduje sa CBFP - Congo Basin Forest Partnership radi očuvanja **29 zaštićenih područja kroz promociju održivog šumarstva**

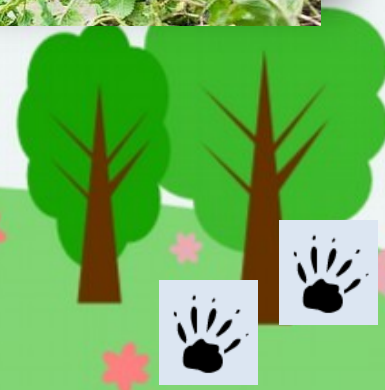

Deforestacija u
basenu Konga

UNEP saraduje sa Interpolom i CITES-om u cilju zaustavljanja krivolova gorila za koju se procenjuje da će do sredine 20-ih godina nestati sa velikog dela basena Konga

UN su proglasile 2010. godinu za Godinu Biodiverziteteta

United Nations Environment Programme
environment for development

Google™ Custom Search

About UNEP News Centre Multimedia Publications E-Calendar Awards Employment

2010 International Year of Biodiversity

Biodiversity

is the Variety of Life on Earth

Highlights

Countering the Decline of the Iconic Siberian Crane
Unique Migratory Bird Project Boosts Wetland Sites for Endangered Species and Water Birds Across Large Parts of Asia

[more>>](#)

« 1 2 3 4 5 »

- About
- UNEP's Work
- Information Materials
- Publications
- Inspiring Examples
- Calendar
- Related Links
- Partners
- Contact

Save Biodiversity and...

Bears for stronger bones. [more >](#)

- Stay Healthy
- Boost the Economy
- Stay Inspired
- Combat Climate Change

Natural Capital

The world's forests, wetlands, coral reefs and other precious ecosystems and the rich biodiversity they harbour provide trillions of dollars worth of benefits each year. They feed and clothe us, controls floods and pollinate crops.

learn more about **The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB)**

UNEP

The UNEP World Conservation Monitoring Centre (UNEP-WCMC)

Sedište: Cambridge, UK

Do 1988. godine je bila nezavisna, a zatim formirana od IUCN, WWF i UNEP;

2000. godine prelazi u nadležnost UNEP-a, a podržana je od ostalih navedenih organizacija

Finansirana od strane UK vlade.

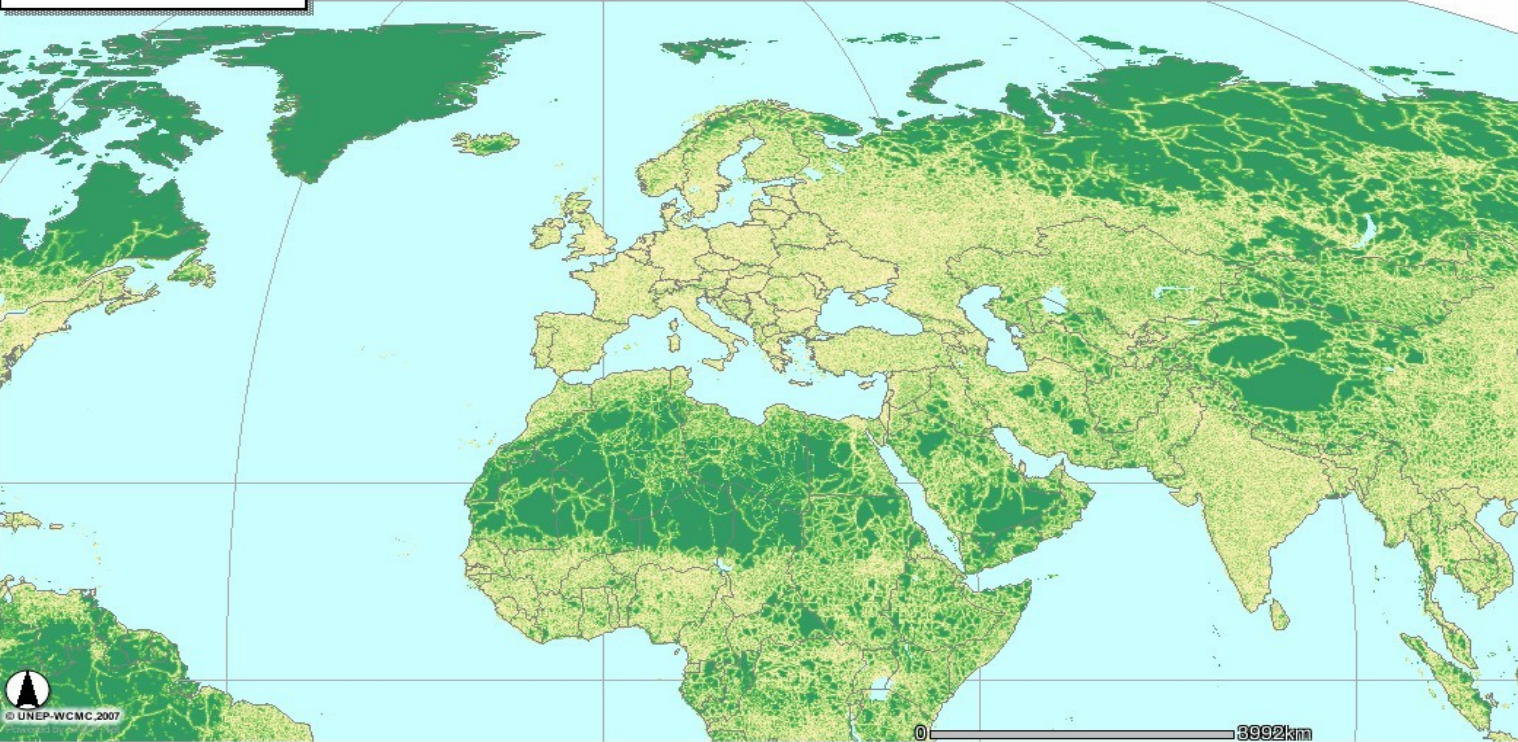
Interaktivna mapa biodiverziteta na stranici WCMC:

<http://bure.unep-wcmc.org/imaps/gb2002/book/viewer.htm>

IMAPS World Atlas of Biodiversity

Terrestrial wilderness

Low High

Legend

- [The Biosphere](#)
- [1.1 Physical Geography](#)
- [1.2 Primary Production](#)
- [The diversity of organisms](#)
- [No Maps Available](#)
- [Biodiversity through time](#)
- [No Maps Available](#)
- [Humans and biodiversity](#)
- [4.1 Human Dispersal](#)
- [4.2 Livestock Breeds](#)
- [4.3 FAO Diet Classes](#)
- [4.4 Population Density](#)
- [4.5 Wilderness](#)
- [4.6 Vertebrate Extinctions](#)
- [4.7 Threatened Mammals](#)
- [4.8 Critically Endangered Mammals and Birds](#)
- [4.9 Threatened Bird Density](#)
- [Terrestrial biodiversity](#)
- [5.1 Photosynthetic Activity](#)
- [5.2 Global Land Cover](#)
- [5.3 Vascular Plant Family Diversity](#)
- [5.4 Country Level Biodiversity](#)
- [5.5 Flowering Plant Family Diversity](#)
- [5.6 Vertebrate Diversity](#)
- [5.7 Current Forest Distribution](#)
- [5.8 Non-forest Terrestrial Ecosystems](#)
- [5.9 Potential Cloud Forest Distribution](#)
- [Marine biodiversity](#)
- [6.1 Reef Hotspots](#)
- [6.2 Shark Diversity](#)
- [6.3 Marine Turtle Diversity](#)
- [6.4 Mangrove Diversity](#)
- [6.5 Seagrass Diversity](#)
- [6.6 Coral Diversity](#)
- [6.7 Marine Fisheries Catches & Discards](#)
- [Freshwater biodiversity](#)
- [7.1 Diversity of Freshwater Fishes](#)
- [7.2 Inland water Fish](#)

Visible As: Internationally Protected Areas (points) Critically Endangered Mammals Critically Endangered Birds Centres of Plant Diversity Wilderness Bird Extinctions

Refresh Map

UNEP WCMC

Disclaimer

© UNEP-WCMC 2007

Scale: 0 to 3992 km

Navigation arrows

The wilderness value of any given point is essentially a measure of remoteness from human influence, assessed on the basis of distance from settlement, access routes and made structures.

World Database On Protected Areas

incorporating the UN List of Protected Areas

<http://www.wdpa.org/>

Prototip baze podataka o zaštićenim područjima

Ova baza podataka je prvobitno izrađena u svrhu vršenja monitoringa zaštićenih područja;

Protected areas database se koristi za različite analize koje se odnose na zaštitu biodiverziteta;

Zadatak: da se obezbede bazične informacije mesta od značaja za očuvanja biodiverziteta, koje su pod nekom vrstom pravne zaštite na nacionalnom nivou;

World Database On Protected Areas

incorporating the UN List of Protected Areas

<http://www.wdpa.org/WDPAMapFlex.aspx>

Home

Maps

Search

Download

Contribute

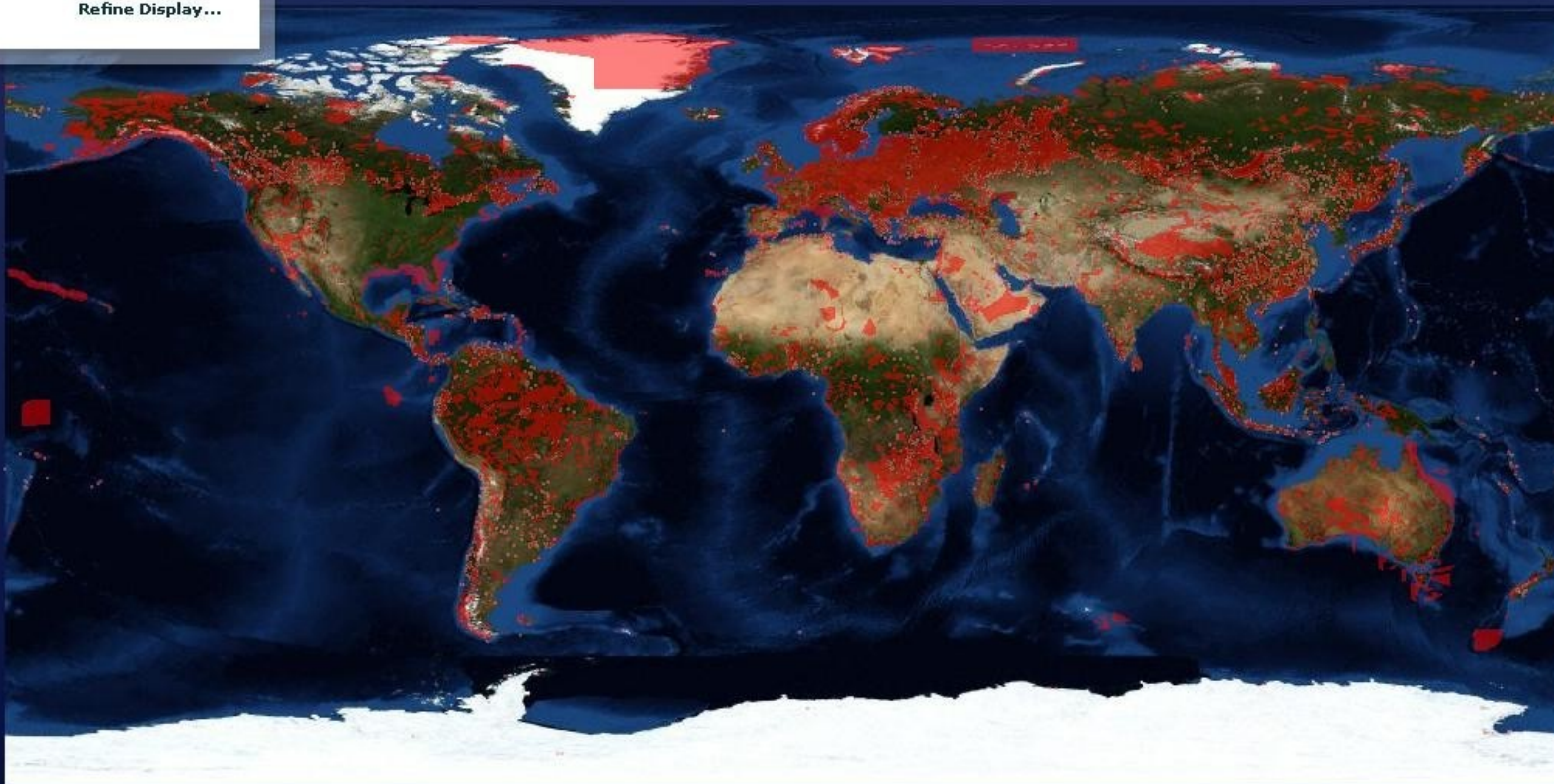
View/Hide Layers

Satellite

National Sites

International Sites

Refine Display...

World Database On Protected Areas

incorporating the UN List of Protected Areas

<http://www.wdpa.org/WDPAMapFlex.aspx>

Home

Maps

Search

Download

Contribute

View/Hide Layers

Satellite

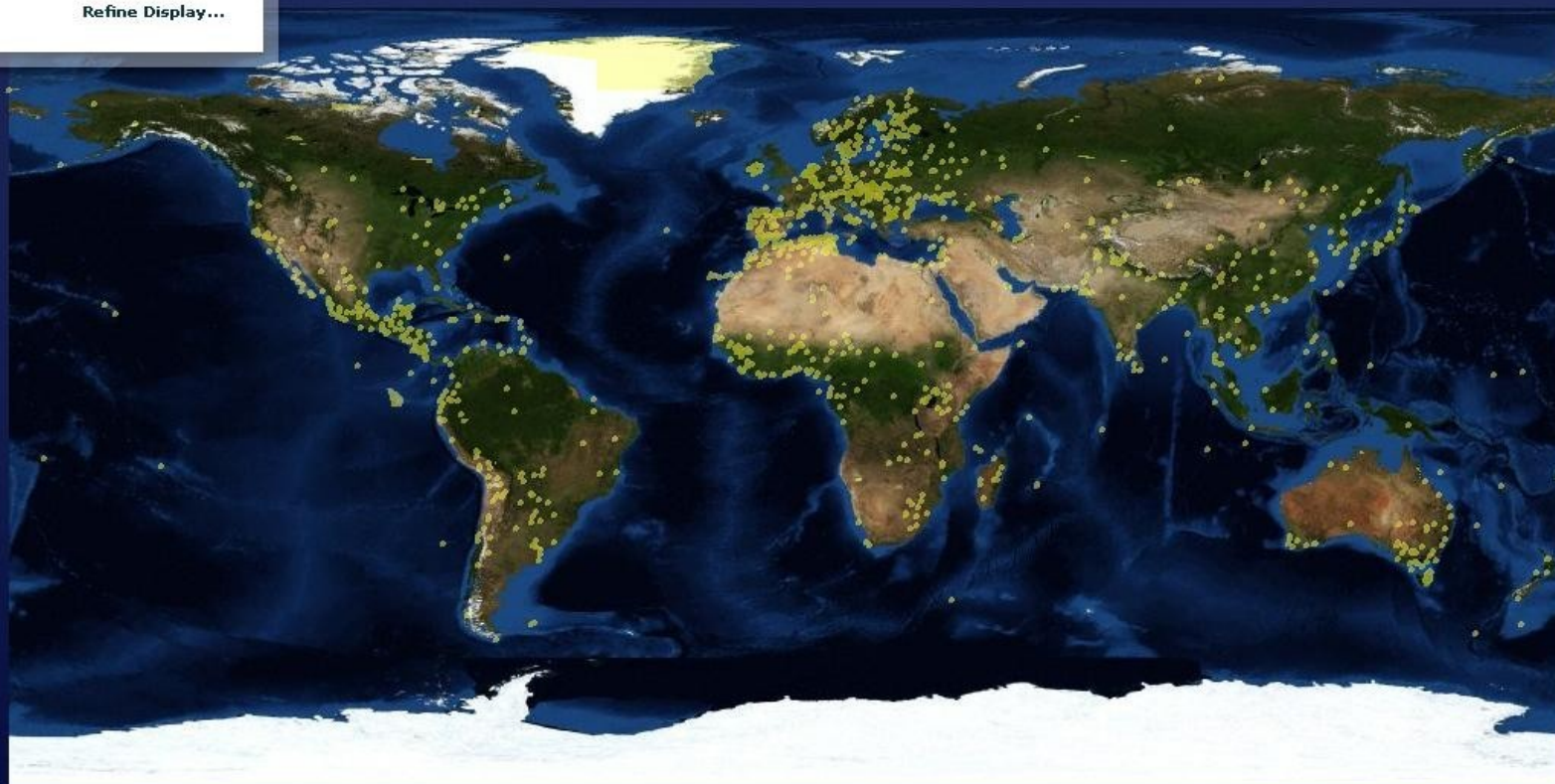

National Sites

International Sites

Refine Display...

Baza zaštićenih područja pruža različite informacije -

Podaci o vrstama

Karte biodiverziteta

Kritični ekosistemi

Indikatori biodiverziteta

Strateški planovi

Predstavljaju strateški i tranzicioni plan rada organizacije u periodu od 6 godina

-fokusirani da doprinesu stvaranju

“sveta koji cení biodiverzitet”.

Strategic Plan

2006-2011

UNEP World Conservation Monitoring Centre

United Nation Scientific and Cultural Organisation

Osnovan je 1945. godine sa sedištem u Parizu

73 kancelarije u svetu

189 zemalja članica

2.160 službenika i profesionalaca

344 nevladine organizacije

6.668 pridruženih škola

6.000 klubova, agencija i centara

The Nature Conservancy

Protecting nature. Preserving life.™

Nature Conservancy

Osnovana 1951, radi u preko 30 zemalja, učestvuje u preko 100 projekata za konzervaciju ekosistema

Preko milion članova i onih koji je podržavaju, preko 10.000 Volontera;

3.200 zaposlenih, od čega 720 eksperata.

Jedna od vodećih svetskih organizacija, angažovana širom sveta u cilju očuvanja ekološki važnih vodenih i kopnenih staništa

Strategija je bazirana na nauci – planska konzervacija, suština je da se stvori mapa očuvanih mesta na Zemlji.

U Americi ova organizacija štiti 14.553.000 jutara zemlje, a van Amerike 83.506.000 jutara.

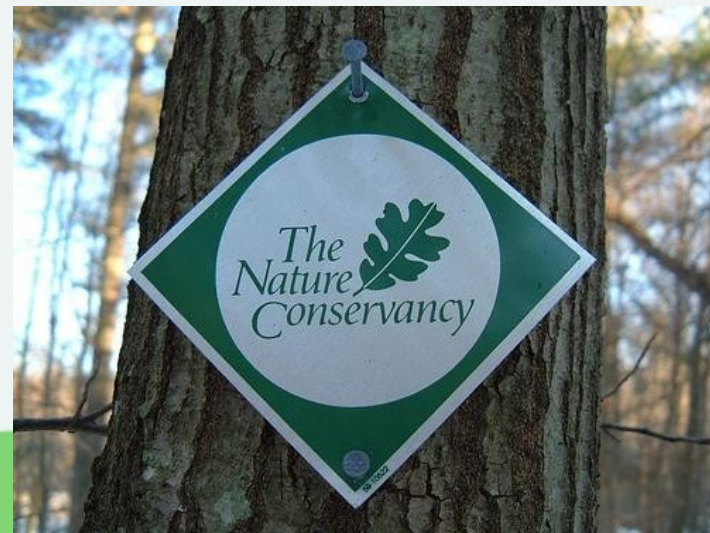

- Oko milion članova radi na ostvarenju ovog zadatka

Nature Conservancy saraduje sa vladama 188 zemalja i sa njima ulaže napore u:

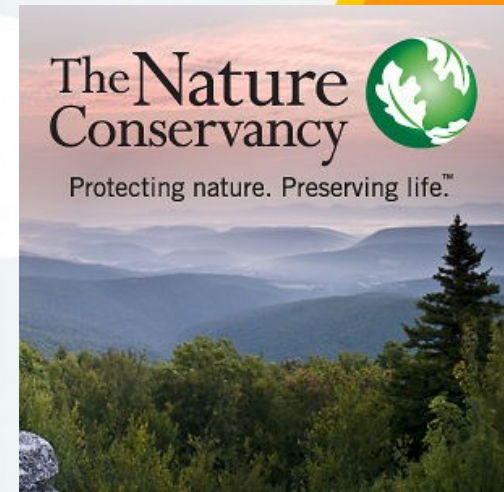
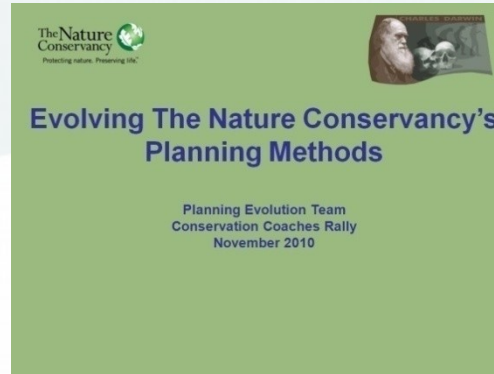
- **Formiranje novih zaštićenih područja** gde su najpotrebnija
- **Povećanje dugoročnih finansijskih sredstava** za zaštićena područja
- **Izgradnju podrške i razumevanja o važnosti zaštićenih područja** za ljude
- **Jačanje upravljanja zaštićenim područjima**

The Nature
Conservancy

Protecting nature. Preserving life.™

- Zaštita prirode koja podrazumeva drugačiji pristup,

- Udruženje kupuje ugrožena staništa ili pomaže vlasnicima da organizuju isplativu zaštitu,

- Udruženje se finasira iz fondova (donacija),
- Udruženje obezbeđuje volontere za popise biljaka i životinja

CONSERVATION
INTERNATIONAL

Conservation International (CI)

Osnovana 1987.

Polja delovanja:

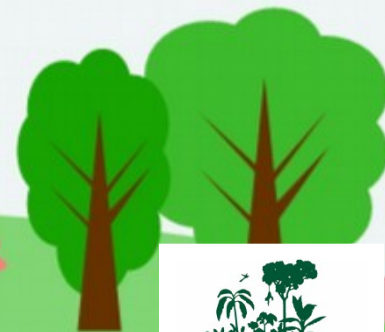
Hotspot područja

Područja divljine sa visokim biodiverzitetom

Ključni morski regioni

Deluje u preko 40 zemalja, većinom u

Africi i Pacifiku (Azija)

Conservation International prepoznaje **prioritetna područja** za zaštitu koja imaju izuzetnu biološku vrednost

Hotspotovi

Svetska najznačajnija područja koja su ujedno i najugroženija

Područja divljine

Među ugroženim područjima, još uvek postoje netaknuta mesta koja uspevaju da opstanu

Okeani i mora

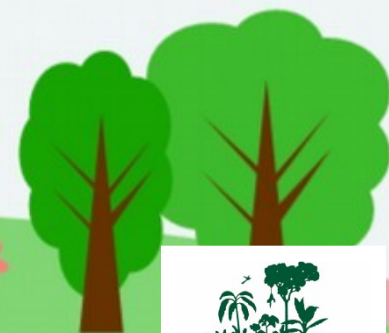
Od planina do obale, naše zdravlje zavisi od zdravlja naših okeana i mora

Conservation International ispituje neistražena područja velikog biodiverziteta kao što su velike tropske šume i izolovani planinski venci.

Među zemljama koje imaju potencijal novih naučnih otkrića nalaze se: Papua Nova Gvineja, Indonezija, Nova Kaledonija, Kambodža, Laos, Mijanmar, Indija, Madagaskar, Gvajana, Surinam i Francuska Gvajana, zemlje Anda, posebno Peru i Bolivija

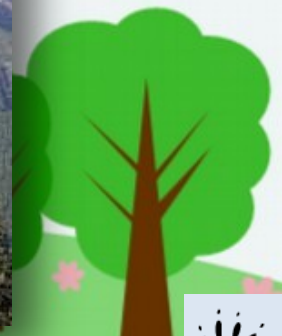
Istraživački kamp u zapadnoj Novoj Gvineji, planine Fodža

EUROPARC

Organizacija, koja čini okrilje evropskih zaštićenih područja, ujedinjuje Nacionalne parkove, Regionalne parkove, Parkove prirode i Rezervate biosfere u 39 zemalja.

Cilj: da se zaštiti jedinstvenost i raznovrsnost živog sveta, staništa i predela u Evropi

Radne grupe:

Za priobalje

Za vlažna staništa

Natura 2000 (ekološka mreža na teritoriji

Evropske Unije, bazirana na direktivama o zaštiti najugroženijih staništa i vrsta u Evropi)

Europarc:

Promoviše **dobru praksu u upravljanju zaštićenim područjima**

Olakšava **osnivanje novih zaštićenih područja**

Postavlja **zaštićeno područje kao osnovno sredstvo očuvanja** mnogih najdragocenijih prirodnih vrednosti kontinenta a time i daje podršku budućoj njihovoj zaštiti

Utiče na političke odluke i programe posebno u Evropskoj Uniji, u korist ciljeva zaštićenih područja

Svake godine se održava godišnja konferencija EUROPARC-a u različitim evropskim zemljama

WCPA
WORLD COMMISSION
ON PROTECTED AREAS

World Commission on Protected Areas

Globalna mreža eksperata za zaštićena područja, pod okriljem IUCN-a
Preko 1.400 članova u 140 zemalja

Misija: Da pospeši **osnivanje i efikasno upravljanje svetskom mrežom terestričnih i marinskih zaštićenih područja**, kao integralni doprinos IUCN misiji

Ciljevi WCPA:

Pomoć vladama i drugim telima u planiranju zaštićenih područja kroz pružanje strateških saveta;

Jačanje kapaciteta i efikasnosti upravljača zaštićenim područjima kroz obezbeđivanje upustva, informacija i sredstava za umrežavanje;

Povećanje ulaganja u zaštićena područja, kroz ubeđivanje javnosti i poslovnog sektora u njihovu vrednost:

4 teme rada:

Rezervati biosfere

Morska zaštićena područja

Planinska zaštićena područja

Svetska baština

Programme on Protected Areas (PPA)

Centralna tačka u IUCN-ovom sekretarijatu za zaštićena područja i služi kao sekretarijat za **World Commission on Protected Areas**;

PPA je osnovan 1963 godine;

Vrši evaluaciju i monitoring na područjima Svetske baštine pod okriljem UNESCO-a.

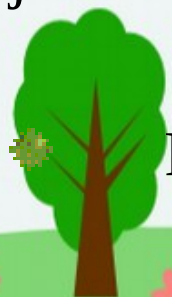
✓ Zbog nedostatka novca postavljaju se **prioriteti zaštite:**

✿ **Osobenost** – retke pojave, endemske vrste;

✿ **Ugroženost** – vrste kojima pretili istrebljenje, predeli kojima pretili uništenje;

✿ **Korisnost** – vrste i predeli koji poseduju korist za ljude.

Primer **Komodo zmaj**
u Indoneziji

Aktivnosti zaštite prirode u *Srbiji*

Osnovan 1948 god.

Kao i mnogi Instituti
i Fakulteti

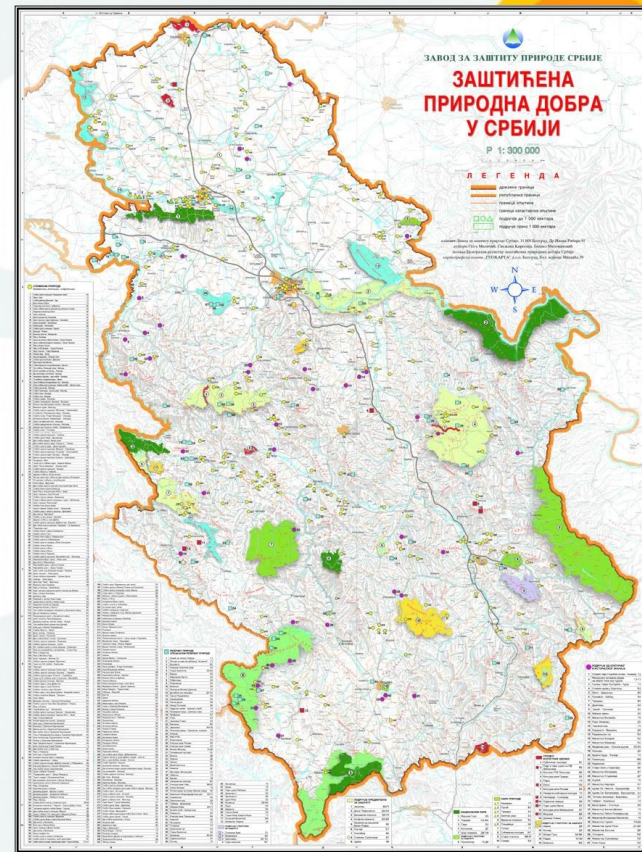
ZAVOD ZA ZAŠTITU
PRIRODE SRBIJE

Природњачки музеј
Београд

Zaštita rezervata ***Ostrozub*** – prvi
akt o zaštiti kompleksne prirode;

Prvo rešenje o zaštiti 1949. god – vodopad
Velika i Mala Ripaljka na Ozrenu

Aktivnosti zaštite
prirode u ***Vojvodini***

Osnovan
1966 god.

POKRAJINSKI ZAVOD
ZA ZAŠTITU PRIRODE

UREĐIVANJE I ORGANIZACIJA ZPD

Formiranje i veličina ZPD zavisi:

- Rasporeda naseljenih mesta,
- Prirodnih potencijala,
- Političke podrške i
- Svesti građana

Najvažnija pitanja:

- Veličina ZPD,
- Oblik ZPD,
- Povezanost ZPD,
- Blizina drugih ZPD

Najveća ZPD -u slabije naseljenim i privredno nerazvijenim predelima.

BOLJE

LOŠIJE

Veliko
zaštićeno
prirodno
područje

Malo
zaštićeno
prirodno
područje

Jedno veliko

Nekoliko malih

Mala
udaljenost

Velika
udaljenost

Zajednička
staništa

Linijski, bez
zajedničkih
staništa

Koridori

Bez koridora

Okrugla

Nisu okrugla

- ✿ Nakon formiranja svako ZPD mora biti efikasno vođeno od strane **stručnjaka**,
- ✿ Kvalitetan menadžment ostvaruje se terenskim istraživanjem (monitoring i beleženje ugroženih vrsta),
- ✿ Dobar primer – menadžment V.Britanije i uopšte Evrope,
- ✿ Najveći problemi – u J.Americi, Africi i Aziji

Problemi:

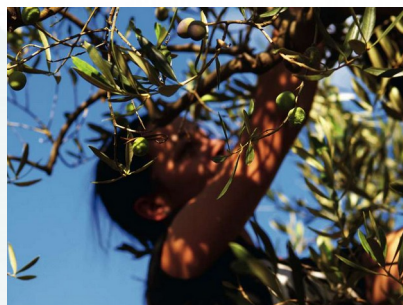
- Rudarstvo,
- Šumarstvo (seča šuma)
- Poljoprivreda, melioracije,
- Nedoovoljeni lov,
- Prekomeran turizam (npr. Jelouston u sezoni)

Velika je uloga **lokalnog stanovništva** i saradnja sa njima,

U suprotnom javljaju se **problemi**:

- Komercijalni izlov životinja,
- Intenzivno sakupljanje proizvoda od biljaka,
- Nedozvoljena seča šuma i stočarstvo,
- Požari,
- Rekreativne aktivnosti

Zato je neophodno da postoji **menadžment plan** i akcioni planovi razvoja (npr. turizma)